

ΟΤΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΙ ΠΡΩΤΙΣΤΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΤΡΟΦΕΙΣ.

ΑΛΗΘΗΣ καὶ ἀξίος παιδαγωγὸς εἶναι μόνος ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει κλίσιν εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς αὐτοῦ ἔργον. Ὁ μαθητὴς χρεωστῇ νὰ ἀκούῃ τὸν διδάσκαλον· ἄρα αἱ μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις ἀνάγκη πᾶσα νὰ θεμελιώνονται εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ ἀναλογίαν. Οὕτως ἡ φύτις διαθέτει τὰ παῖδια ὡς πρὸς τὴν μητέρα. Ἰδὲ πῶς παρομοιάζουσι κατὰ τὴν εὐμορφίαν, τὴν χάριν, τὴν νεότητά, τὸ πνεῦμα, καὶ μάλιστα τὴν καρδίαν. Ἡ ὑπομονὴ ἀποκρίνεται εἰς τὴν περιέργειαν, καὶ ἡ γλυκύτης εἰς τὴν ὁρμήν. Ποτὲ τούτου ἡ ἀμάθεια δὲν γίνεται ὀχληρὰ εἰς τὴν ἐμπειρίαν ἐκείνης· καὶ τῶν δύο σχεδὸν τὸ λογικὸν συγχρόνως, τρόπον τινὰ, τελειοποιεῖται καὶ συνκυζάνεται· τόσον τῆς μητρὸς τὴν ὑπεροχὴν μαλάσσει καὶ ταπεινοὶ ἡ φιλοσοφία. Ἡ ἐλαφρότης τοῦ πνεύματος, ἡ κλίσιν εἰς τὴν ἡδονήν, ἡ ἀγάπη τοῦ παραδόξου καὶ μυθώδους, τὰς ὁποίας ὀνειδίζομεν ὡς ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, συνδέουσι περισσότερο τὸ παῖδιον μὲ τὴν μητέρα. Βλέποντες λοιπὸν ποῖος ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φύσιν πλεσιότεραν ἀγαθότητα, μακροθυμίαν καὶ προσοχήν, συμπεραίνομεν εἰς ποῖον θέλει αὐτὴ νὰ παραδίδωμεν τὴν ἀπαλλὴν τῶν παιδίων καὶ ἀδύνατον ἡλικίαν.

Γενικῶς ὀλίγοι παρτηροῦσιν ὅτι τὰ παῖδια καταλαμβάνουσι μόνον ὅ,τι βλέπουσι, καὶ ἐννοοῦσι μόνον ὅ,τι αἰσθάνονται. Τὸ αἶσθημα γεννᾶται εἰς αὐτὰ πρὸ τῆς διανοίας. Ὅθεν ὅστις τὰ συνειθίζει νὰ βλέπωσι, καὶ ἐξάπτει τὴν ἀγάπην των, ἐκεῖνος ἐπιτυχᾶναι τὸν σκοπὸν τῆς παιδαγωγίας. Ἡ ἀρετὴ δὲν διδάσκεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμπνέεται. Ὅθεν κατὰ τοῦτο μάλιστα ἐξέχουσιν αἱ γυναῖκες· ἐπεὶ φροντίζουν νὰ καταστήσωσι πρῶτον ἀξιαγάπητον εἰς ἡμᾶς ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι, καὶ μᾶς βιάζουσιν ἀνεπισιθίτως νὰ τὸ θέλωμεν.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν τί μανθάνουσιν ἄρα γε ἀπὸ τὴν γυναῖκα; Ὅ,τι ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Γάλλων Σαιντλουῆς ἀπὸ τὴν μητέρα του Βλάγγην, ὁ Ἑρρίκος Δ' ἀπὸ τὴν Ἰωάνναν Αλὰβρέτ, καὶ ὁ δωδέκατος Λουδοβίκος ἀπὸ τὴν Μαρίαν Κλεϋή.

Ἀπὸ ἐξήκοντα ἐννέα μονάρχας τῆς Γαλλίας, λέγει ὁ Aimé Martin, τρεῖς μόνον ἡγάπησαν τὸν λαόν, καὶ οἱ τρεῖς αὐτοί, πρῶγμα περιέργον, ἀπὸ τὰς μητέρας των ἀνετράφησαν.

Ὁ παιδαγωγὸς, ὅστις συγκαταβαίνει εἰς τὰς ἀδυναμίας τοῦ μαθητοῦ, διὰ νὰ ρυθμίσῃ κατ' ὀλίγον τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ τίμιον ἄνθρωπον καὶ ἀγαθὸν πολίτην, κατῴρθωσε τὸ πᾶν. Ἀλλὰ ποῖος ἐπιτυχᾶναι εἰς τοῦτο καλῆτερα παρὰ τὴν μητέρα; Ποῖος παρ' αὐτῇ ἄλλος δύναται νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ προσκρίνωμεν τὴν τιμὴν ἀπὸ τὸν πλοῦτον, νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς οἰκέλους, νὰ βοηθῶμεν τοὺς δυστυχεῖς, καὶ νὰ ὑψώωμεν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν πηγὴν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀπείρου; Ὁ κοινὸς καὶ σχολαστικὸς παιδαγωγὸς ἡθολογεῖ καὶ συμβουλεύει μόνον τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἡ μήτηρ τὴν ἐγχαράττει εἰς τὴν καρδίαν.

Ἐκ τούτων ἂς καταλάβωμεν πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ἀνατροφή τῶν κορασίων, ἀναγκαῖα πολὺ περισσότερον παρὰ τὴν παιδαγωγίαν τῶν ἀρρένων, καὶ εἰς αὐτὴν ἔπρεπεν ἤδη πρὸ πολλοῦ νὰ στρέψωσι τὰ ὄμματα οἱ γονεῖς· ἐπεὶ τί εἶναι τῷ παῖδι ὡς πρὸς τὸν διδάσκαλον; ἀμαθής, τὸν ὅποιον ἔχει νὰ διδάξῃ· τί εἶναι πάλιν τὸ αὐτὸ παῖδιον ὡς πρὸς τὴν μητέρα; ψυχὴ, τὴν ὅποιον ἔχει νὰ μορφώσῃ. Οἱ καλοὶ διδάσκαλοι ἀναδεικνύουσι καλοὺς μαθητὰς, μόνον ὅμως αἱ γυναῖκες μορφώνουσι τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀνατροφή λοιπὸν ἀνήκει ὅλη εἰς τὴν μητέρα· καὶ ἂν τὴν ἤρπασαν οἱ ἄνδρες, τοῦτο προῆλθεν ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων τῆς παιδείας καὶ ἀνατροφῆς, τὰ ὁποῖα ἐθεώρησαν ὡς τὸ αὐτὸ

πρῶγμα· ἀλλὰ τὴν μὲν παιδεῖαν δυνάμεθα νὰ διακόψωμεν, καὶ νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ διδάσκαλον εἰς διδάσκαλον· ἡ ἀνατροφή ὅμως πρέπει νὰ γίνῃ ὁλόκληρος ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον. Ἄς μὴ ζητῶμεν ἄρα ἔξω τῆς οἰκίας τὸν παιδαγωγόν, ἐπεὶ τὸν ἔχομεν πάντοτε πρόχειρον.

Νεαὶ μητέρες! σεῖς ἔχετε τὸ προτέρημα τῆς ἀληθοῦς ἀνατροφῆς· τὰ δικαιώματά σας, τὴν δυνάμιν σας, τὴν κυριότητά σας, μὴ καταδεχθῆτε νὰ παραιτήσῃτε καὶ νὰ ἀρνηθῆτε, ἀλλὰ διατρέχουσαι τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας, συγχωρήσατέ με, παρακαλῶ, μετὰ θάρρους νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου, τὴν εὐταξίαν τῶν οἰκογενειῶν, τὴν δοξάν τῶν τέκνων σας καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης, ἐπεὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα κρέμονται κυρίως ἀπὸ τὴν πρώτην ἀνατροφήν, τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς χεῖράς σας.

Ο Ρ Α Σ Σ Ε Λ Α Σ .

[Ἰδε Τόμ. ζ'. Σελ. 156-159, 165-168, 180-183. Τόμ. η'. Σελ. 5-8, 22-25, 38-40, 53-55, 77-79.]

ΚΕΦΑΛ. ΚΣΤ'. Ἡ Βασιλόπαις καταγίνεται εἰς τὴν ἔρευνάν της ἐπιμελῶς μᾶλλον ἢ ἐπιτυχῶς.

Ἡ **ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΣ**, ἐν τῷ μεταξὺ, εἰσεχώρησεν εἰς πολλὰς οἰκογενείας· καθότι ὀλίγαι μόνον αἱ θύραι, αἵτινες δὲν ἀνοίγουσιν εἰς τὴν καλοκάγαθον ἐλευθεριότητα. Αἱ θυγατέρες πολλῶν οἰκῶν ἦσαν εὐθυμοὶ καὶ ἱλαραί· ἀλλ' ἡ Νεκαγία, συνειθισμένη πρὸ πολλοῦ εἰς τὰς συνδιαλέξεις τοῦ Ἰμλάκου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της, ὀλίγον ἡδύνετο μὲ τὴν παιδαριώδη αὐτῶν ἐλαφρότητα καὶ τὴν ἀσήμαντον πολυλογίαν. Τὰς ἐννοίας των εὗρηκε μικροπρεπεῖς, τὰς ὁρέξεις ποταπὰς, καὶ τεχνητὴν πολλάκις τὴν φαιδρότητα. Αἱ ἡδοναὶ αὐτῶν οὐ μόνον ἦσαν ὀλίγαι, ἀλλὰ καὶ ἐπικραίνοντο ὑπὸ χαμερπῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ ἀχρεΐας τινὸς ἀμίλλης. Πάντοτε ἐθεώρουν ζηλοτύπως ἡ μία τῆς ἄλλης τὴν καλλονήν· ποιότητα, ἥτις οὐδ' ἐκ τῆς μερίμνης προσλαμβάνει τι, οὐδ' ἐκ τῆς κατηγορίας ἀπολλύει. Πολλαὶ εἶχον ἔρωτα πρὸς οὐτιδανούς τινας νεανίσκους, καὶ πολλὰ ἐφραντάζοντο ὅτι εἶναι ἐρωτόληπτοι, ἐνῶ κατ' ἀλήθειαν δὲν ἦσαν εἰμῇ ἀργαί. Ἡ ἀγάπη αὐτῶν δὲν προσηλοῦτο εἰς τὴν σύνεσιν ἢ τὴν ἀρετὴν, καὶ διὰ τοῦτο σπανίως ἐλάμβανεν ἀγαθὸν τέλος. Προσωρινῇ ὅμως ἦτον ἡ λύπη, ὡς καὶ ἡ χαρὰ των· εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν οὐδὲν ἦτο σταθερὸν, οὐδὲν εἶχε κάμμιαν συνέχειαν μὲ τὸ παρελθόν ἢ τὸ μέλλον· ἐπιθυμία εὐκόλως ὑπεχώρει εἰς ἐπιθυμίαν, ὡς ἡ ῥιπτομένη εἰς τὰ ὕδατα δευτέρα πέτρα ἐξαλείφει καὶ συγχέει τοὺς κύκλους τῆς πρώτης.

Μὲ τὰς κόρας ταύτας ἐπαιζεν ὡς μὲ ἀβλαβὴ ζῶα, καὶ εὗρισκεν αὐτὰς σεμνυνομένας διὰ τὴν εὐνοϊάν της, καὶ βαρυνόμενας τὴν συντροφίαν της.

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἦτο νὰ ἐξετάσῃ βαθύτερον, καὶ ἡ εὐπροσηγορία της εὐκόλως κατέπειθε τὰς καρ-

δίας, αἵτινες ὑπὸ τῆς λύπης ἐστενοχωροῦντο, νὰ ἐκχέωσι τὰ μυστικά των εἰς τὸ ὠτίον τῆς· καὶ ἐκείναι, ὅσας ἡ ἐλπίς ἐκολάκευεν, ἡ εὐφραίνεν ἡ εὐδαιμονία, πολλάκις προσεχάλουν αὐτὴν νὰ μεθέξῃ τῶν ἡδονῶν των.

Ἡ βασιλόπαις καὶ ὁ ἀδελφός τῆς συνήρχοντο πρὸς τὸ ἐσπέρας εἰς ἰδιαίτερόν τι θερινὸν οἶκημα ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Νείλου, καὶ διηγροῦντο πρὸς ἀλλήλους τὰ τὴν ἡμέραν συμβεβηκότα. Ἐνῷ δὲ συνεκάθηντο, ἔρριψεν ἡ βασιλόπαις τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἔρρεεν ἔμπροσθέν τῆς, καὶ εἶπεν, « Ἀποκρίθητι, μεγάλε πάτερ τῶν ὑδάτων, σὺ ὅστις κυλῖεις τὰ ρεύματά σου διὰ ὀγδοήκοντα ἐθνῶν, ἀποκρίθητι εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐντοπίου βασιλέως σου· εἰπέ με ἂν ποτίζῃς, καθ' ὅλην τὴν πορείαν σου, ἓνα μόνον οἶκον, ἐξ οὗ δὲν ἀκούεις γογγυσμοὺς καὶ παράποννα ; »

« Λοιπὸν, » εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, « καὶ σὺ ἀπέτυχες ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἰδιωτῶν, ὡς ἐγὼ ἐν ταῖς αὐλαῖς ; » « Ἀφοῦ τὴν ἐσχάτην φοράν, » εἶπεν ἡ βασιλόπαις, « διεμοιράσθημεν τὸ ἔργον τῆς παρατηρήσεως, ἡδυνήθην νὰ λάβω ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς πολλὰς οἰκογενείας, ὅπου ἐξωτερικῶς ἐφαίνετο ἡ εὐδαιμονία μετὰ τῆς εἰρήνης συνδιαιτρίβουσα· ἀλλ' οὐδεμίαν κατοικίαν εὗρον εἰσέτι ἀτάραχον ὑπὸ τινος ἐριννῶς.

« Δὲν ἐζήτησα τὴν ἄνισιν μετὰ τῶν πτωχῶν, ἐπειδὴ ἐσυμπέρανα ὅτι ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ εὕρεθῇ. Ἀλλὰ πολλοὺς, περὶ ὧν ἐνόμιζον ὅτι ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλοῦτου, εἶδον πάσχοντας ὑπὸ τῆς πενίας. Ἡ πενία, εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, λαμβάνει πολλὰ διαφορετικὰ φαινόμενα· πολλάκις κρύπτεται ὑπὸ τὴν λαμπρότητα, καὶ πολλάκις ὑπὸ τὴν ἀσωτίαν. Μέγα μέρος τῶν ἀνθρώπων καταγίνονται εἰς τὸ κρύπτειν τὴν ἔνδειαν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἐπιλοιπούς· διατηροῦσιν ἑαυτοὺς διὰ προσωρινῶν μέσων, καὶ ἀπολλοῦσιν πᾶσαν ἡμέραν, διὰ τὴν αὔριον ἐπινοοῦντες.

« Τὸ δεινὸν ὅμως τοῦτο, καίτοι συνεχές, ἐθεώρουν μετ' ὀλιγωτέρας λύπης, καθὼς δυναμένη νὰ ἐλαφρύνῃ αὐτό. Πλὴν τινὲς ἀπέβαλλον τὴν γενναϊότητά μου, μᾶλλον δυσχεροῦμαι ὅτι τόσο ταχέως ἀνεκάλυπτον τὰς χρείας των, παρὰ ἡδυνόμεναι ὅτι προθύμως συνέτρεχον αὐτάς· ἄλλαι δὲ, αἵτινες ἦσαν ἡναγκασμέναι νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἀγαθοεργίαν μου, οὐδέποτε ἡδυνήθησαν νὰ συγχωρήσωσι τὴν εὐεργετίδάν των. Πολλοὶ ὅμως ὑπῆρξαν εἰλικρινῶς εὐγνώμονες, ἄνευ τῆς ἐπιδειξέως τῆς εὐγνωμοσύνης, ἢ τῆς ἐλπίδος ἄλλων χαρίτων. »

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'. Ἡ βασιλόπαις ἐξακολουθεῖ τὰς περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου παρατηρήσεις τῆς.

Ἰδοῦσα ἡ Νεκαγία ὅτι ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἐπρόσθεσε τὰ ἐπόμενα·—

« Εἰς οἰκογενείας, ὅπου ὑπάρχει ἡ καὶ δὲν ὑπάρχει πενία, ὑπάρχει κοινῶς διχόνοια· ἐὰν τὸ βασιλεῖον ἦναι, ὡς μᾶς λέγει ὁ Ἰμλακος, μεγάλη οἰκογένεια, ἡ οἰκογένεια εἶναι ὡσαύτως μικρὸν βασιλεῖον, κατασπαρασσόμενον ὑπὸ κομμάτων, καὶ ἐκτεθειμένον εἰς μεταβολάς. Ὁ ἀγύμναστος παρατηρητὴς ἐλπίζει ὅτι ἡ μετὰ τῶν γονέων καὶ τέκνων φιλοστοργία θέλει εἶσθαι σθερὰ καὶ ἴση· ἀλλ' ἡ εὐνοια αὕτη σπανίως ἐξακολουθεῖ ἐπέκεινα τῶν χρόνων τῆς νηπιότητος· μετὰ βραχὺ καιροῦ διάστημα τὰ τέκνα γίνονται ἀντίζηλοι τῶν γονέων των. Αἱ ἀγαθοεργίαι συμμεινύονται μὲ ὀνειδισμοὺς, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἐξευτελίζεται ὑπὸ τοῦ φθόνου.

« Γονεῖς καὶ τέκνα σπανίως ἐνεργοῦσιν ἐκ συμφώνου· ἕκαστον τέκνον προσπαθεῖ νὰ σφετερισθῇ τὴν ὑπόληψιν ἢ τὴν ἀγάπην τῶν γονέων του· οἱ δὲ γονεῖς, ἔτι μᾶλλον ἀσυγγνώστως, προδίδουσιν ἀλλήλους εἰς τὰ τέκνα των· ὅθεν ἄλλα μὲν θέτουσι τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν εἰς τὸν πατέρα, ἄλλα δὲ εἰς τὴν μητέρα, καὶ βαθμηδὸν ὁ οἶκος πληροῦται τεχνασμάτων καὶ σκευωριῶν.

« Αἱ δοξασίαι τῶν τέκνων καὶ τῶν γεννητόρων, τῶν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, εἶναι φύσει ἐναντίαι, ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀθυμίας, τῆς προσδοκίας καὶ τῆς πείρας, ἄνευ ἐγκλήματος ἢ ἀπροσύννης ἐξ οἰοῦντο μέρους. Τὰ χρώματα τῆς ζωῆς κατὰ τὴν νεότητά καὶ τὸ γῆρας φαίνονται διαφορετικά, ὡς τὸ πρόσωπον τῆς φύσεως κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸν χειμῶνα. Πῶς δὲ δύναται τὰ τέκνα νὰ πιστεύωσι τὰ ὑπὸ τῶν γεννητόρων αὐτῶν διαβεβαιούμενα, ἐνῷ φρονοῦν ὅτι ἰδίους αὐτῶν ὀφθαλμοῖς βλέπουσι τὰ ἐναντία ;

« Ὀλίγοι γονεῖς διάγουσι κατὰ τρόπον, ὥστε διὰ τῆς ζωῆς αὐτῶν νὰ ἰσχυροποιῶσι τὰς γνώμας των. Ὁ γέρον πέποιθεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν βραδείαν ἐπίνοιαν καὶ τὴν κατὰ βαθμοὺς ἐπίδοσιν· ὁ νέος ἐλπίζει αὐξήσιν ἐκ τῆς μεγαλοφυΐας, δραστηριότητος, καὶ ὁρμῆς του. Ὁ γέρον τιμᾷ τὸν πλοῦτον, ὁ νέος σέβεται τὴν ἀρετήν. Ὁ γέρον θεοποιεῖ τὴν προφύλαξιν· ὁ νέος παραδίδεται εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν τύχην. Ὁ νέος, μὴ σκοπεῖων κακόν, φρονεῖ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος σκοπεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργεῖ ἀτέχνως καὶ εἰλικρινῶς· ἀλλ' ὁ πατήρ του, ὑπομείνας τὰ δεινὰ τῆς ὀλιότητος, κλίνει εἰς τὴν ὑποψίαν, καὶ πολλάκις παρακινεῖται εἰς τὸ δολιεύεσθαι. Τὸ γῆρας ἐπιβλέπει μετ' ὀργῆς εἰς τὴν ὁρασύτητα τῆς νεότητος, ἡ δὲ νεότης μετὰ περιφρονήσεως εἰς τὴν δειλίαν τοῦ γηρατειοῦ. Τοιοῦτοτρόπως οἱ γονεῖς καὶ τὰ τέκνα, κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος, ὅσον περισσότερον ζῶσι, τοσοῦτον ὀλιγώτερον ἀγαπῶνται· ἐὰν δὲ οἱ τόσοι σφιγκτὰ συνδεδεμένοι ὑπὸ τῆς φύσεως ἦναι

βάσανος ἀλλήλων, ποῦ νὰ ζητήσωμεν τρυφερότητα καὶ παραμυθίαν ;»

« Βέβαια, » εἶπεν ὁ βασιλόπαις, « ἄτυχῆς ἐφάθης, ἀδελφὴ μου, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν γνωρίμων σου· δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι τ' ἀποτελέσματα τῆς τρυφερωτάτης ὄλων τῶν σχέσεων ἐμποδίζει τοιοῦτο-τρόπως ἡ φυσικὴ ἀνάγκη. »

« Ἡ οἰκιακὴ διχόνοια, » ἀπήντησεν ἡ Νεκαγία, « δὲν εἶναι μὲν ἀναπόφευκτος· ἀλλ' ὅμως δυσκόλως ἀποφεύγεται. Σπανίως βλέπομεν ὁλόκληρον οἰκογένειαν ἐνάρετον· οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ δὲν δύνανται νὰ συμφωνήσωσι· καὶ αὐτοὶ οἱ ἐνάρετοι καταντῶσιν ἐνίοτε εἰς διαφωνίαν, ὅποταν αἱ ἀρεταὶ τῶν ἦναι διάφοροι κατὰ τὸ εἶδος, καὶ τείνουσαι μάλιστα εἰς ὑπερβολάς. Ἐν γένει, πλείοτερον σέβας ἀπολαύουσιν οἱ γονεῖς, οἱ μᾶλλον ἄξιοι αὐτοῦ· διότι ὁ ζῶν καλῶς δὲν δύναται νὰ περιτρωνηθῇ. »

« Καὶ ἄλλα πολλὰ δεινὰ ἐνοχλοῦσι τὸν οἰκιακὸν βίον. Τινὲς, εἰς δούλους ἐμπιστευόμενοι τὰς ὑποθέσεις τῶν, καταντῶσι δούλοι αὐτῶν. Ἄλλους ἔχει εἰς παντοτεινὴν ἀνησυχίαν ἡ ἰδιοτροπία πλουσίων συγγενῶν, τοὺς ὁποίους δὲν δύνανται νὰ εὐχαριστήσωσι, καὶ δὲν τολμῶσι νὰ πειράξωσιν. Ἄνδρες τινὲς εἶναι προστακτικοὶ, γυναῖκες δὲ τινες διεστραμμέναι· καὶ ἐπειδὴ τὸ κακοποιεῖν εἶναι πάντοτε εὐκολώτερον τοῦ ἀγαθοποιεῖν, μολοντί ἡ φρόνησις ἢ ἡ ἀρετὴ ἐνὸς δύναται σπανιώτατα νὰ κάμῃ πολλοὺς εὐδαίμονας, ἢ μωρία ἢ ἡ κακία ἐνὸς πολλάκις δύναται νὰ κάμῃ πολλοὺς ἀθλίους. »

« Ἐὰν τοιοῦτον ἦναι τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ γάμου, » εἶπεν ὁ Ῥασσέλας, « θέλει μὲ φαίνεσθαι κινδυνῶδες εἰς τὸ μέλλον νὰ συνδέσω τὸ συμφέρον μου μὲ τὸ ἄλλης οἰασθήποτε, μήπως κακοδαίμονήσω ἕνεκα τῶν σφαλμάτων τῆς συζύγου μου. »

« Πολλοὺς ἔτυχον, » εἶπεν ἡ βασιλόπαις, « οἵτινες ζῶσιν ἄγαμοι δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδέποτε μ' ἐφάνη ἀξιεπαίνος ἡ ἀπόφασίς των. Διάγουσι τὸν βίον ἄνευ φιλίας, ἄνευ ἀγάπης, ἔκδοτοι εἰς παιδαριώδεις διασκεδάσεις ἢ κακοήθεις ἡδονάς. Ἐνεργοῦσιν ὥσπερ ὄντα αἰσθανόμενα τὴν κατωτέραν αὐτῶν θέσιν, καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο πληροὶ τὸν νοῦν αὐτῶν ἀπὸ κακεντρέχειαν, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀπὸ καταλαλίαν. Κατ' οἶκον μὲν εἶναι χαλεποὶ, ἔξω δὲ κακόνοες· καὶ, ὡς οἱ ἀπόβλητοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἔργον καὶ ἡδονὴν ἔχουσι τὸ ταράττειν τὴν κοινωνίαν, ἥτις ἀποκλείει αὐτοὺς τῶν προνομίων τῆς. Τὸ νὰ ζῇ τις χωρὶς νὰ αἰσθάνηται ἢ νὰ διεγείρῃ συμπάθειαν, τὸ νὰ εὐτυχῇ χωρὶς ν' αὐξάνῃ τὴν τῶν ἄλλων εὐτυχίαν, ἢ νὰ πάσχη χωρὶς νὰ γεύηται τὸ βάλαμον τοῦ ἐλέους, εἶναι κατάστασις ζοφωδεστέρα τῆς μοναξίας· δὲν εἶναι ἀποχώρησις, ἀλλ' ἀπόκλεισις ἐκ τῆς

ἀνθρωπότητος. Ὁ γάμος ἔχει πολλὰ δεινὰ, ἀλλ' ἡ ἀγαμία εἶναι ἀηδεστάτη. »

« Ἄρα τί ποιητέον ; » εἶπεν ὁ Ῥασσέλας· « ὅσω μᾶλλον ἐρευνῶμεν, τόσοον ὀλιγώτερον δυνάμεθα ν' ἀποφασίσωμεν. Βέβαια ἐκεῖνος πιθανώτερον νὰ εὐχαριστηθῇ, ὅστις δὲν ἔχει ν' ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλον τινὸς κλίσιν. »

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'. Περὶ Μεγαλειότητος.

Ἡ συνδιάλεξις ἔπαυσε πρὸς ὀλίγον. Ὁ βασιλόπαις, στοχασθεὶς τὰς παρατηρήσεις τῆς ἀδελφῆς του, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὅτι, τὸν βίον θεωρήσασα μετὰ προλήψεως, ἀνεκάλυψεν ἀνύπαρκτον ἀθλιότητα. Ἡ διήγησίς σου, φιλότατη, καθιστᾷ ἔτι ζοφωδέστερον τὸ μέλλον· αἱ προβήσεις τοῦ Ἰμλάκου ἦσαν ἀμυδρὰ μόνον σχεδιάσματα τῶν δεινῶν, ὅσα εἰκόνισεν ἡ Νεκαγία. Ἐπληροφορήθην ἐσχάτως ὅτι ἡ ἡσυχία δὲν εἶναι θυγάτηρ τῆς μεγαλειότητος ἢ τῆς δυνάμεως· ὅτι δὲν ἀγοράζεται ὑπὸ τοῦ πλούτου, οὐδὲ τὴν κατὰ κτησιν ἀκολουθεῖ. Δῆλον ὅτι, ὅσον ἐνεργεῖ τις ἐν εὐρυχωροτέρῳ κύκλῳ, τοσοῦτον μᾶλλον ὑπόκειται εἰς ἐχθρῶν ἐναντιότητας, καὶ τύχης ἐφόδους· ὁ πολλοὺς ἔχων νὰ διοικῇ πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὴν ὑπηρεσίαν πολλῶν ὑπαλλήλων, ἐξ ὧν οἱ μὲν θέλουν εἶσθαι πονηροὶ, οἱ δὲ ἀμαθεῖς· ὑπὸ τινων θέλει ἀπατᾶσθαι, καὶ ὑπ' ἄλλων προδίδεσθαι. Ἄν εὐχαριστήσῃ ἓνα, θέλει προσκρούσειν εἰς ἄλλον· οἱ μὴ εὐνοοῦμενοι θέλουν νομίζειν ἑαυτοὺς ἡδικημένους· καὶ ἐπειδὴ χάριτες εἰς ὀλίγους μόνον δύνανται νὰ χορηγηθῶσιν, οἱ πλεῖστοι θέλουν εἶσθαι πάντοτε δυσηρεστημένοι.

Τὴν δυσἀρέσκειαν, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, ἥτις εἶναι τοσοῦτον ἄλογος, ἐλπίζω ὅτι ἐγὼ μὲν θέλω ἔχειν ἱκανὸν φρόνημα ὥστε νὰ ἐξουθενῶ, σὺ δὲ ἱκανὴν δύναμιν ὥστε νὰ καταστέλλῃς.

Ἡ δυσἀρέσκεια, ἀπεκρίθη ὁ Ῥασσέλας, δὲν θέλει εἶσθαι πάντοτε ἄνευ λόγου ὑπὸ τὴν δικαιοτέραν καὶ ἀγρυπνοτέραν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων. Οὐδεὶς, καίτοι προσεκτικώτατος, δύναται πάντοτε νὰ ἀνακαλύπτῃ τὴν ἱκανότητα, ἥτις ἐνδεχόμενον ν' ἀμαυρόνηται ὑπὸ τῆς ἐνδείας ἢ τῆς ἐχθρας τῶν φατριῶν, καὶ οὐδεὶς, καίτοι ἰσχυρότατος, δύναται πάντοτε ν' ἀνταμείβῃ αὐτήν. Καὶ ὅμως ὁ βλέπων τὸν κατώτερον αὐτοῦ προδιβαζόμενον θέλει φυσικὰ ἀποδίδει τὴν προτίμησιν αὐτὴν εἰς μεροληψίαν ἢ αὐθαιρεσίαν· καὶ τῶντι, μόλις δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι οἰοσθήποτε, καίτοι μεγαλόψυχος τὴν φύσιν, καὶ τὴν θέσιν ὑπέρτατος, θέλει δυνηθῇ νὰ ἐπιμένῃ διαπαντός εἰς τὸ διανέμειν τὰς χάριτας αὐτοῦ μετὰ σαθεῖας καὶ ἀδυσωπῆτος δικαιοσύνης· ποτὲ μὲν θέλει θεραπεύει τὰς ἰδίας αὐτοῦ κλίσεις, ποτὲ δὲ τὰς τῶν εὐνοουμένων του· θέλει συγχωρεῖ νὰ τὸν ἡδύνωσι

τινές, μηδέποτε δυνάμενοι νὰ τὸν ὑπηρετήσωσι· θέλει ἀνακαλύπτειν εἰς ὅσους ἀγαπᾷ ιδιότητας, αἵτινες πραγματικῶς τοὺς ἐλλείπουσι· καὶ εἰς ἐκείνους, ἀφ' ὧν λαμβάνει ἡδονήν, θέλει προσπαθεῖ καὶ αὐτὸς νὰ μεταδίδῃ. Τοιοῦτοτρόπως θέλουν ὑπερισχύειν ἐνίοτε συστάσεις ἀργυρώνητοι, ἢ, τὸ χειρότερον, διὰ τῆς κολακείας καὶ δουλοπρεπείας προμηθευθεῖσαι.

Ὁ πολλὰ ἔχων νὰ πράττῃ εἶναι δύσκολον νὰ πράττῃ ὀρθῶς τὰ πάντα, καὶ τοῦ μὴ ὀρθοῦ ἀνάγκη νὰ ὑποφέρῃ τὰς συνεπειάς. Ἐτι δὲ, καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ πράττῃ πάντοτε τὸ ὀρθόν, ἐπειδὴ ὅμως τοσοῦτοι κρίνουσι τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, οἱ κακοὶ θέλουσι μέμφεσθαι καὶ κωλύειν αὐτὸν ἐκ δυσμενείας, καὶ οἱ ἀγαθοὶ, ἐνίοτε, ἐκ πλάνης.

Αἱ ὕψισται ἄρα θέσεις δὲν εἶναι τὰ οἰκητήρια τῆς εὐδαιμονίας, ἥτις ἀσμένως ἤθελον πιστεύειν ὅτι ἐκ θρόνων καὶ παλατίων κατέφυγεν εἰς τὰς ἑδρας τοῦ ταπεινοῦ βίου καὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀφανείας. Ἐπειδὴ τί ἐμπορεῖ νὰ κωλύσῃ τὴν εὐχαρίστησιν, ἢ νὰ διακόψῃ τὰς ἐλπίδας ἐκείνου, ὅστις ἔχει ἱκανότητα ἀναλογον τοῦ ἐπιτηδεύματός του, ὅστις βλέπει ἰδίους ὀφθαλμοῖς ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπιβροῆς του, ὅστις ἐκλέγει διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ γνώσεως ἅπαντας ὅσους ἐμπιστεύεται, καὶ ὃν οὐδεὶς παρακινεῖται ὑπὸ τοῦ φόβου ἢ τῆς ἐλπίδος ν' ἀπατήσῃ; Βέβαια δὲν ἔχει ἄλλο τι νὰ πράττῃ εἰμὴ ν' ἀγαπᾷ καὶ ν' ἀγαπᾶται, νὰ ζῇ ἐνάρετος καὶ εὐδαίμων.

Ἐὰν ἡ ἐντελής ἀγαθότης ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν ἐντελῆ εὐδαιμονίαν, εἶπεν ἡ βασιλόπαις, τοῦτο εἰς τὸν παρόντα κόσμον δὲν δύναται ποτε νὰ γνωρισθῇ· διότι οὐδεὶς ἔχει τελείαν ἀγαθότητα. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν εὐρίσκομεν πάντοτε τὴν φαινομένην εὐδαιμονίαν κατ' ἀναλογίαν τῆς φαινομένης ἀρετῆς. Εἰς ὅλα τὰ φυσικὰ, καὶ σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ ἠθικὰ δεινὰ, ὑπόκεινται ἐξίσου οἱ κακοὶ καὶ οἱ καλοὶ· συγγέονται εἰς τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ ταλαιπωρίαν, καὶ δὲν διακρίνονται πολὺ εἰς τὴν λύσσαν τῶν πατριῶν· καταποντίζονται ὁμοῦ εἰς τὴν τρικυμίαν, καὶ ἀποδιώκονται ὁμοῦ τῆς πατρίδος των ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἡ ἀρετὴ δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰμὴ ἀταραξίαν τῆς συνειδήσεως, καὶ σταθερὰν ἐλπίδα εὐδαιμονοσετέρας καταστάσεως· αὕτη ἐνισχύει μὲν ἡμᾶς νὰ ὑποφέρωμεν τὰς συμφοράς μεθ' ὑπομονῆς· ἀλλ' ἐνθυμοῦ ὅτι ἡ ὑπομονὴ προϋποθέτει ὁδύνην.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΑΣ.

Ἡ ἘΠΙΘΥΜΙΑ τοῦ γινώσκειν εἶναι φυσικὴ εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν· καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει τοσοῦτον τὴν ἀληθῆ ποιότητα καὶ διάθεσιν αὐτοῦ, ὅσον τὸ εἶδος τῆς φιλομαθείας του.

Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι οἱ ταπεινοὶ καὶ μικροὶ νόες ἡδύνονται μᾶλλον μὲ τὴν γνῶσιν τῶν μικρῶν πραγμάτων, ὥς τὰ παιδία. Ὁ ὀνηρὸς νοῦς εὐχαριστεῖται μὲ τὸ χρησιμεῖον μόνον εἰς διασκέδασιν ἢ τέρψιν τῆς φαντασίας. Ὁ περίεργος νοῦς ἀγαπᾷ μᾶλλον τὰ πράγματα· ὁ φρόνιμος καὶ διαπεραστικός τὴν ἀπόδειξιν καὶ μαθηματικὴν ἐπιστήμην· ὁ κοσμικὸς νοῦς δὲν ἐπιθυμεῖ ἄλλην γνῶσιν εἰμὴ τὴν ἐγκόσμιον· ἀλλ' ὁ σώφρων καὶ εὐσεβὴς προτιμᾷ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νοῦς πάντοτε ὁρέγεται εἰδὸς τι γνώσεως, παρατηροῦντες ποῖον εἶναι αὐτὸ, ἐμποροῦμεν εὐκόλως νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν κυριωτέραν κλίσιν καὶ διάθεσιν του.

Ἡ ἐπιθυμία αὕτη τοῦ γινώσκειν, ὁμοία μὲ τὰς ἄλλας ἐμφύτους ιδιότητας, ἐνδέχεται νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ, ἐὰν δὲν διευθύνηται ὀρθῶς. Ὅταν ἀποτείνηται εἰς ἀπρεπῆ πράγματα, ἢ ἐκτελῆται κατὰ σφαλερὸν τρόπον, μεταβάλλεται εἰς ματαίαν καὶ ἀξιοκατηγόρητον περιέργειαν. Ἀξιοθρήνητον δὲ παράδειγμα τούτου ἔχομεν εἰς τὰς Γραφὰς τοὺς ἰδίους ἡμῶν προπάτορας, τὰ δυστυχῆ ἀποτελέσματα τοῦ ὁποίου εἶναι πασιδῆλα.

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΥΤΟΥ.

ΣΥΜΦΕΡΕΙ ὁ διδάσκαλος νὰ χαίρῃ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν τῶν δημοτῶν, καὶ ἰδίως ν' ἀγαπᾶται καὶ νὰ τιμᾶται ὑπὸ τῶν γονέων, οἵτινες στέλλουσι τοὺς παῖδας αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖόν του. Ἄλλως οἱ γονεῖς θέλουσι τοῦ ἀφαιρῆ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν μαθητῶν, καὶ οὕτω θέλουσι ματαιῶναι ὅσους κόπους καταβάλλει πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν των.

Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐλκύῃ τὴν εὖνοιαν τῶν γονέων, δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ τυφλῶς ὅλα των τὰ θελήματα, διὰ φόβον μήπως προσκρούσῃ· οὔτε πάλιν νὰ ἐπιμένῃ μὲ πείσμα καὶ ὑπεροψίαν εἰς πάντα. Χρεωστὲ νὰ ἔχῃ ὡς ὅρον ἀπαρασαλεύτου διαγωγῆς τὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανονισμοὺς, φερόμενος πρὸς πάντας ἐξ ἴσου. Ἐπειτα δὲ καὶ νὰ γνωρίζῃ ποῦ καὶ πότε πρέπει νὰ ἐπιμένῃ μετὰ σταθερότητος εἰς ἐκτέλεσιν τῶν διατεταγμένων· καὶ ποῦ καὶ πότε πρέπει νὰ ὑπενδίδῃ, ἢ καὶ νὰ χαρίζηται, ὅπου μάλιστα πρίκειται περὶ τῶν ἰδίων του κανονικῶν δικαιωμάτων· διότι, κάμνων μικρὰν θυσίαν τούτων χάριν τῶν πτωχῶν καὶ ἀπόρων, ὅχι μόνον πράσσει ἔργον φιλάνθρωπον, ἀλλὰ δεικνύει καὶ ὅτι ἄλλο συμφέρον δὲν ἔχει ἀνώτερον παρὰ τὸν κοινὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἐπίδοσιν ὅλων ἐπίσης τῶν μαθητῶν του.

Μετὰ μεγάλης προσοχῆς χρεωστὲ ν' ἀποφεύγῃ τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς διενέξεις. Δὲν πρέπει νὰ τὸν μέλῃ τί γίνεται εἰς τὰς οἰκογενείας, ἢ τί εἶπεν ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα περὶ τοῦ δεῖνος. Αὐτὸς χρεωστὲ νὰ μένῃ ἀδιάφορος εἰς τὰ